

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-15>

УДК 339.13:663.83 (045)

Тенденції сучасного ринку лікєро-горілчаної продукції

Бондар Т.Л.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри обліку та оподаткування
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті визначено види продукції та їх групи, що належать до лікєро-горілчаної. Розглянуто стан ринку алкогольних напоїв України, проаналізовано структурні зрушення на ньому за період 1960–2017 рр. Визначено чинники впливу на стан ринку лікєро-горілчаної продукції. Досліджено динаміку зростання ставок акцизного податку на горілку та лікєро-горілчану продукцію.

Ключові слова: лікєро-горілчана продукція, ринок, динаміка, виробництво, акцизний податок.

Бондар Т.Л. ТЕНДЕНЦИИ СОВРЕМЕННОГО РЫНКА ЛИКЕРОВОДОЧНОЙ ПРОДУКЦИИ

В статье определены виды продукции и их группы, что относятся к ликероводочной. Рассмотрено состояние рынка алкогольных напитков Украины, проанализированы структурные сдвиги на нем за период 1960–2017 гг. Определены факторы влияния на состояние рынка ликероводочной продукции. Исследована динамика роста ставок акцизного налога на водку и ликероводочную продукцию.

Ключевые слова: ликероводочная продукция, рынок, динамика, производство, акцизный налог.

Bondar T.L. TRENDS IN THE MODERN MARKET OF ALCOHOLIC BEVERAGES

The article defines the types of products and their groups related to alcoholic beverages. The state of the market of alcoholic beverages of Ukraine is considered, structural changes on it for the period 1960–2017 years are analyzed. The factors influencing the state of the market of alcoholic beverages are determined. The dynamics of rates of excise tax on alcoholic beverages was studied.

Keywords: alcoholic beverages, market, dynamics, production, excise tax.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Лікєро-горілчане виробництво – це галузь переробної промисловості. Вона є однією з найбільш динамічних серед інших галузей. Підприємства, що здійснюють виробництво і продаж лікєро-горілчаної продукції відіграють важливу роль у формуванні товарного ринку країни. Розвиток цієї галузі триває вже понад 5 століть і з кожним роком продукція вдосконалюється, стає якіснішою, змінюється асортимент, що сприяє підвищенню рівня задоволеності споживачів. Однак гостра конкурентна боротьба між виробниками лікєро-горілчаної продукції та збільшення податкового тиску з боку держави актуалізує необхідність безперервного відстеження тенденцій на ринку лікєро-горілчаної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження тенденцій на ринку лікєро-горілчаної продукції України розглядає низка

науковців. Серед них слід виокремити таких, як Г. П'ятицька, Н. Ракша, О. Григоренко [6], О. Шаманська [9], В. Яценко [10] тощо. Однак чинники впливу та сучасні тенденції розвитку ринку лікєро-горілчаної продукції, зважаючи на специфіку державного регулювання в Україні, глибоко не вивчалися.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Аналіз динаміки ринку та визначення основних чинників впливу на розвиток ринку лікєро-горілчаних напоїв в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виготовлення горілки в Україні має давню історію. Уважається, що українці почали її виготовляти в період становлення Запорізької Січі, тобто на початку XVI ст. Але в деяких історичних дослідженнях містяться переконливі докази того, що цей напій з'явився значно раніше. Щодо походження самої назви «горілка» існують різні версії. Наприклад, у

німецькомовних регіонах XVII–XVIII ст. застосовувався термін “Brandwein” («брандвайн») як офіційна назва хлібного вина, в українській мові – «горілка» (від слова «горіти» – палати, горіти) і означав горілку, виготовлену з пшениці. Згідно з іншою версією, горілкою називали «гірке вино» – самогон, який переганяли з гіркуватими травами [2]. Нині на товарному ринку присутні два види лікєро-горілкової продукції: горілка та лікєро-горілчані напої (табл. 1) [5].

Виробництво лікєро-горілчанних виробів в Україні за останні п'ятдесят років поступово зростало до 2012 року, незважаючи на періоди суворої протиалкогольної політики держави (рис. 1).

Так, у 2012 р. (порівняно з 1960 р.) виробництво збільшилось на 11 млн. дал або на 67%. Це сприяло зростанню попиту на алкогольну продукцію на вітчизняному ринку та активізувало експортну політику підприємств галузі [7; 9].

Однак, аналізуючи динаміку виробництва горілки та лікєро-горілкової продукції у 2012–2017 рр. (табл. 2), слід зазначити, що у 2017 р. відбулось значне зменшення обсягів виробництва горілки та лікєро-горілчанних виробів на 55,8% (порівняно з 2012 р.) та на 8,7 % (порівняно з 2016 р.).

Негативна для підприємств тенденція щодо виробництва алкогольної продукції пов'язана

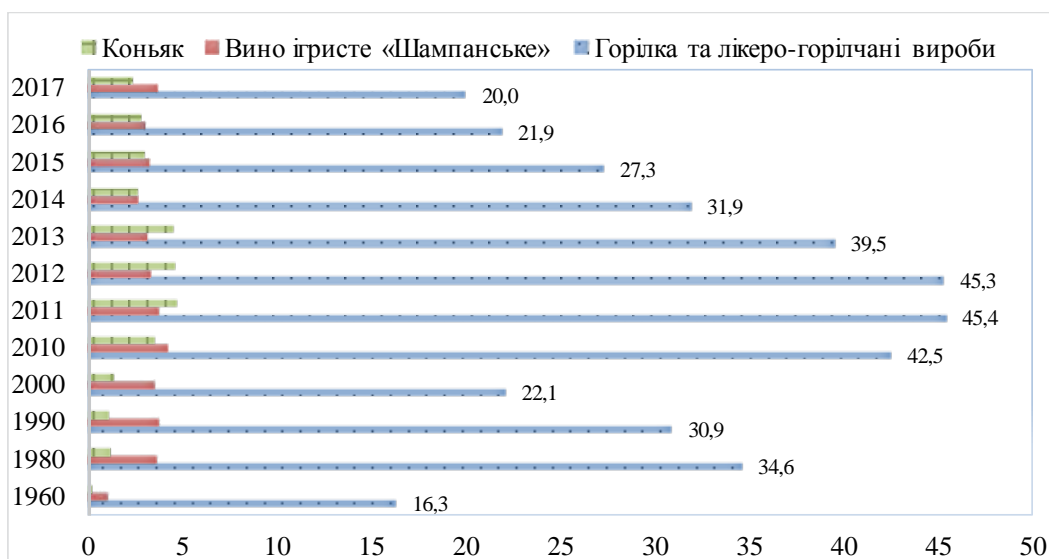

Рис. 1. Динаміка виробництва алкогольних напоїв в Україні, млн. дал.

Таблиця 1

Види лікєро-горілкової продукції

Вид продукції	Характеристика виду продукції	Група лікєро-горілкової продукції
Горілка	Алкогольний напій, який готується шляхом оброблення активованим вугіллям у вугільно-очисній батареї водно-спиртового розчину міцністю 38–56% із додаванням до нього інгредієнтів або без них, із подальшою фільтрацією. При цьому інгредієнти, що вносяться, не мають змінювати колір горілки. Горілка – прозора безбарвна рідина без сторонніх включень й осаду з характерним горілчанним ароматом і смаком	Горілки, горілки особливі
Лікєро-горілчані напої	Лікєро-горілчані напої міцністю 12–60%, виготовлені шляхом змішування напівфабрикатів (спиртових настоїв, соків, морсів, ароматичних спиртів, цукрового сиропу, ефірних олій) з етиловим ректифікованим спиртом, водою з додаванням барвників або без них. Лікєро-горілчані напої відрізняються міцністю, вмістом екстрактивних речовин органічних кислот й органолептичними показниками	Лікєри міцні, лікєри десертні, лікєри емульсійні, креми, наливки, пунші, настоянки солодкі, настоянки напівсолодкі, настоянки гіркі слабкоградусні, аперитиви, напої десертні, бальзами, коктейлі

з анексією Автономної Республіки Крим, скороченням обсягів виробництва та продажу у східній частині України. Ще одним негативним фактором було й залишається зростання цін на продукцію у результаті підвищення ставок акцизного податку (рис. 2). Усього за 6 років акцизи на алкоголь зросли на 300%. При цьому раніше підвищення були поступовими, але за останні три роки 2014–2017 рр. ставки зросли на 110% (із 56,42 грн. до 126,96 грн. за літр спирту).

Слід звернути увагу на те, що зменшення обсягів виробництва призводить до таких негативних наслідків у галузі, як зменшення надходжень від акцизного податку, податку на додану вартість, податку на прибуток, а також до скорочення кількості працівників. При цьому скорочення працівників не лише зменшує надходження до бюджетів від оподаткування

заробітної плати, але і створює додаткову соціальну напругу, а також зменшує купівельну спроможність населення, що призводить до негативних тенденцій у всій економіці.

Водночас зростає «тіньовий сектор». Це є ще одним із факторів, що пов'язані зі скороченням обсягів легального виробництва горілки, а також невтішною статистикою Міністерства охорони здоров'я України (з 2011 року жертвами отруєнь алкоголем стали понад 50 000 осіб). Регулярні перевірки податковою міліцією в 90% випадків фіксують порушення в обігу алкоголю. За даними Державної фіскальної служби, під час перевірки 42 тис. точок продажу алкоголю понад 38 тис. працюють, порушуючи законодавство [1].

За даними Міністерства статистики України (табл. 3), споживання лікєро-горілкової продук-

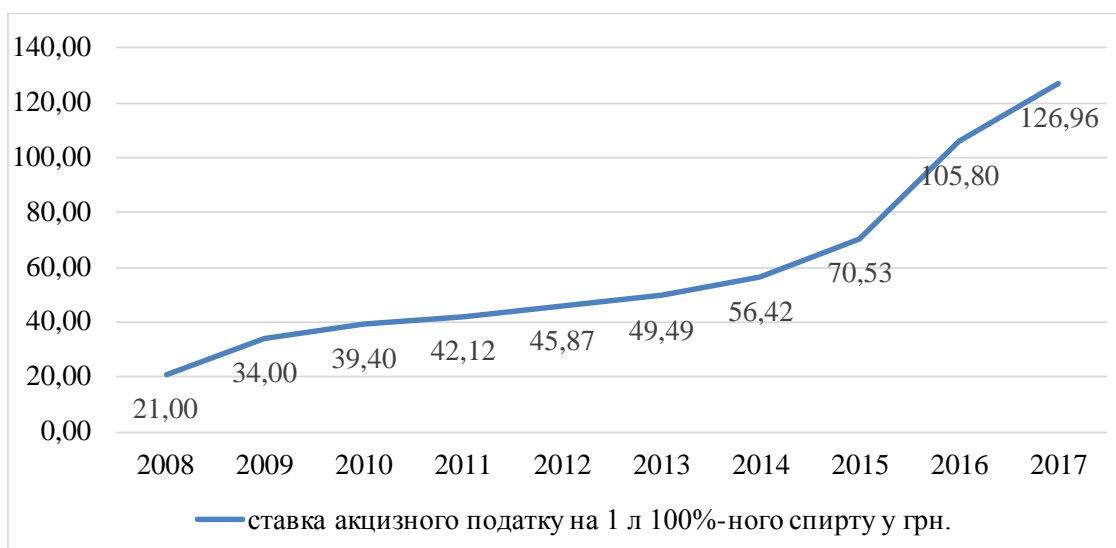

Рис. 2 Динаміка зростання ставок акцизного податку на горілку та лікєро-горілкової вироби, грн. [4]

Таблиця 2

Динаміка виробництва алкогольної продукції в Україні 2012–2017 рр.

Група алкогольних напоїв	Обсяг виробництва напоїв, млн. дал						Темп приросту (скорочення) виробництва 2017/2016, %	Абсолютне відхилення обсягів виробництва 2017/2016, млн. дал
	2012	2013	2014*	2015*	2016*	2017*		
Горілка та лікєро-горілкової вироби	45,3	39,5	32,0	27,3	21,9	20,0	-8,7	-1,9
Вино ігристе «Шампанське»	3,3	3,1	2,6	3,2	3,0	3,6	20	0,6
Коньяк	4,6	4,5	2,6	3,0	2,8	2,4	-14,3	-0,4
Пиво	297,0	274,0	242,0	194,0	181,0	178,0	-1,65	-3,0

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Таблиця 3

**Товарна структура роздрібногo товарообігу
підприємств в Україні (на одну особу, грн.) [7]**

Товари	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
М'ясо та птиця (свіжі та заморожені)	146,7	169,4	173,2	193,9	209,6	212,5
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	136,2	159,4	152,6	177,6	189,1	203,8
Молоко та молочні продукти	117,0	136,5	146,7	168,2	213,6	247,1
Вироби цукрові кондитерські	107,8	119,8	156,1	195,0	236,9	282,4
Горілка та лікєро-горілчані вироби	155,1	163,0	161,6	184,4	199,9	200,3
Пиво	106,9	116,3	129,1	160,5	212,9	216,6

ції на одну особу у вартісному вираженні відбувається на одному рівні з такою продукцією, як м'ясна, молочна, кондитерська. Тому, на нашу думку, у зв'язку з великими обсягами споживання лікєро-горілчаної продукції вимоги щодо її якості та безпечності мають бути під постійним контролем держави і підприємств-виробників.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, саме відсутність комплексних заходів з урегулювання ринку алкоголю не дозволяє

повністю відчути ефект від підвищення ставок акцизного податку. Це питання потребує широкого обговорення представниками уряду, учасниками ринку та експертами. Із метою вироблення стратегії розвитку алкогольного ринку базовими завданнями мають стати такі: контроль за безпечністю алкогольних напоїв; зменшення тіньового ринку алкоголю; збільшення конкуренції на ринку алкоголю; збільшення надходжень до бюджетів від акцизного податку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Більш як половина алкогольного ринку перебуває в тіні. 2017. URL: <https://ua.censor.net.ua/n455799>.
2. Бортник О.Н. Крепкие спиртные напитки. Иллюстрированная энциклопедия. Минск: Харвест, 2011. 128 с.
3. Дикаленко М., Московчук Є. В треті – лишній. Бизнес. 2010. № 50. С. 14–16.
4. Коваль О. Парадокси алкогольного. URL: <http://ngoipr.org.ua/blog/paradoksi-alkogolnogo-rinku/>
5. Про вдосконалення управління підприємствами спиртової та лікєро-горілчаної промисловості: Постанова КМУ від 29.06.1996 № 701. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. П'ятницька Г., Ракша Н., Григоренко О. Розвиток ринку алкогольних напоїв в Україні. Товари і ринки. 2012. № 2. С. 17–26.
7. Статистичні дані / М-во статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Фомічев С.К., Старостіна А.А., Скрябіна Н.І. Основи управління якістю: навч. посіб. 2-е вид., стереотип. Київ: МАУП, 2002. 192 с.
9. Шаманська І.О. Розвиток підприємств лікєро-горілчаної промисловості України. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 3. С. 126–130.
10. Яценко В.М., Нагорний Є.В., Чубань В.С. Аналіз стану та розвиток лікєро-горілчаної та спиртової промисловості Черкаської області. Наук. пр. Кіровоград. нац. техн. ун-ту. Економічні науки: зб. наук. праць. 2006. Вип. 10. Ч. 2. С. 328–333.

REFERENCES:

1. Censor.net. Ekonomika. (2017). Biljsh jak polovyna alkogolnogo rynku perebuvaє v tini [More than half of the alcohol market is in the shade] – Available at: <https://ua.censor.net.ua/n455799>.
2. Bortnyk O. (2011) Krepkje spyrtnye napytky. Ylljustryrovannaja encyklopedyja [Strong alcoholic beverages. Illustrated Encyclopedia]. Mynsk : Kharvest.
3. Dykalenko M. (2010) V trety – lyshnyj [In a third – superfluous] Byznes. no. 50. 14-16 pp.
4. Kovalj O. (2016) Paradoksy alkogolnogo rynku [Paradoxes of the alcohol market]. Instytut podatkovykh reform. Available at: <http://ngoipr.org.ua/blog/paradoksi-alkogolnogo-rinku/>
5. Kabinet Ministriv Ukrainu (1996) Pro vdoskonalennja upravlinnja pidpryjemstvamy spyrtovoji ta likeroghorilchanoji promyslovosti [On improvement of management of the enterprises of the alcohol and alcoholic beverage industry]. Postanova no. 701. – Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

6. P'jatnycjka Gh. Raksha N, Ghryghorenko O. (2012) Rozvytok rynku alkogholjnykh napojiv v Ukrajinі [Development of the market of alcoholic beverages in Ukraine]. *Tovary i rynky*. no. 2. – 17-26 pp.
7. Ministersvo statystyky Ukrajinі (2017) Statystychni dani [Elektronnyj resurs]. – Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Fomichev S., Starostina A., Skrjabina N. (2002) Osnovy upravlinnja jakistju : navch. Posib [Basics of quality management] – vol. 2 Kiev: MAUP.
9. Shamansjka I. (2009) Rozvytok pidpryjemstv likero-ghorilchanoji promyslovosti Ukrajinі [Development of enterprises of the liqueur industry of Ukraine] *Aktualjni problemy ekonomiky*. no 3. 126–130 pp.
10. Jacenko V. Naghornyj Je. Chubanj V. (2006) Analiz stanu ta rozvytok likero-ghorilchanoji ta spyrtovoji promyslovosti Cherkasjkoji oblasti [Analysis of the state and development of the distillery and alcohol industry of Cherkasy region] *Nauk. pr. Kirovoghrod. nac. tekhn. un-tu. Ekonomichni nauky : zb. nauk. pracj.* vol. 10. no 2. 328–333 pp.

Trends in the modern market of alcoholic beverages

Bondar T.L.

PhD in Economics, Senior Lecturer,
Vinnitsa Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade and Economics

Distillery production is a branch of the processing industry. It is one of the most dynamic among other industries. Enterprises engaged in the production and sale of alcoholic beverages play an important role in shaping the country's commodity market. The development of this industry has been going on for more than 5 centuries, and with each passing year the products are being improved, becoming more qualitative, changing the assortment that promotes the level of satisfaction of consumers. However, the acute competition between manufacturers of alcoholic beverages and the increase of tax pressure by the state highlights the need for continuous monitoring of trends in the market of alcoholic beverages.

The production of alcoholic beverages in Ukraine over the past fifty years has been gradually increasing until 2012, despite periods of strict alcohol policy of the state. In 2012, compared with 1960, production increased by 11 million dal or by 67%. This contributed to the growing demand for alcohol products on the domestic market and increased the export policy of the industry.

However, analyzing the dynamics of production of vodka and spirits in 2012-2017, it should be noted that in 2017 there was a significant reduction in the volumes of production of vodka and spirits by 55.8% compared with 2012 and by 8,7% compared to 2016.

Negative factor was the increase in product prices as a result of higher excise tax rates. In total, for 6 years, excise duties on alcohol have increased by 300%. At the same time, the increase was gradual, but in the last three years of 2014-2017 the rates increased by 110% – from UAH 56.42 to UAH 126.96 per liter of alcohol.

Moreover, it should be noted that the decrease in production leads to negative consequences in the industry, such as the reduction of revenues from excise taxes, value added tax, income tax, and also the reduction of the number of employees. At the same time, the reduction of employees not only reduces budget revenues from the taxation of wages, but also creates additional social tensions, as well as reduces the purchasing power of the population, which in turn leads to negative trends throughout the economy.

Consequently, the lack of comprehensive measures to regulate the alcohol market does not allow to fully assess the effect of raising the excise tax rate. This issue should be widely discussed by representatives of the government, market participants and experts. To develop a strategy for the development of the alcohol market, the main tasks should be: control over the safety of alcoholic beverages; reducing the shadow market of alcohol; increasing competition in the alcohol market; increase in revenues to excise tax budgets.